

85

SPARTACUS.

MAANDSCHRIFT

voor de

Revolutionnair Socialistische
Arbeidersbeweging.

Juni 1945

Uitgegeven door de Communistenbond
"SPARTACUS".

Minimumprijs:

fl. 0,25.

I N H O U D.

BESCHOUWINGEN OVER DE SITUATIE:

De Balans.

1. De sociale orde.....Pag. 1.
2. Van verzet tot klassenactie..Pag. 7.

De arbeidende bevolking op sleep-
tour van de bezittende klasse..... Pag.18.

M E D E D E L I N G V A N D E R E D A C T I E

Door de vele werkzaamheden verbonden aan de gewijzigde omstandigheden na de opheffing van de Duitse bezetting, kon het vervolgartikel in de serie: DIALECTISCHE ONTWIKKELING van STRATEGIE, TACTIEK en ORGANISATIE in de PROLETARISCHE KLASSENSTRIJD voor het Juni-nummer niet op tijd gereed komen. Het wordt daarom in het Juli-nummer opgenomen.

=====

Beschouwingen over de situatie:

D E B A L A N S.

1. De sociale orde.

In het laatste nummer van ons tijdschrift (van Mei 1945) hebben we, na een samenvatting van de resultaten van ons voorafgaand onderzoek, ons bezig gehouden met de vraag, welke gevolgen er ontstaan voor de arbeidersklasse en voor de onderlinge verhoudingen der arbeiders uit de structurele verandering in de kapitalistische productiewijze. Hierbij wezen wij er reeds op, dat deze zich onder de werking der monopolistische concentratie en accumulatie voltrokkende structuurverandering, geen enkele bevolkingslaag onbeïnvloed liet.

Als één der duidelijkste kentekenen dezer ontwikkeling noemden wij het feit, dat de arbeid steeds meer het karakter krijgt van maatschappelijke arbeid. Allereerst moest natuurlijk de modernste vorm van warenproductie, de industrie, alle trekken vertonen van maatschappelijke goederenvoortbrenging. De samenvatting van gehele arbeiderslegers, van duizenden en tienduizenden, in de zeer grote bedrijven zelfs van honderdduizenden van arbeiders en arbeidsters in één onderneming,

verleent door het massale en gelijkvormige der arbeidsprestatie, aan het arbeidsproces reeds uiterlijk het stempel ener maatschappelijke goederenvoortbrenging.

De bepaling van de waarde der voortgebrachte waren door de voor hun vervaardiging benodigde gemiddelde maatschappelijke arbeidstijd, was in de jeugdperiode van het kapitalisme een niet gemakkelijke taak. De warenproductie vertoonde toen nog uiterlijk het beeld van een grote verscheidenheid van kleinere en middelgrote bedrijven, waarin het individuele prestatievermogen van den enkelen arbeider of een groep van arbeiders nog duidelijk naar voren trad. Reeds toen te spreken van een maatschappelijk benodigde gemiddelde arbeidstijd en daarin te zien de enige basis voor de bepaling van de waarde der waren, vereiste een bijzonder scherpe kijk en een diepe geestelijke scholing. In onze dagen maakt het massale karakter van de arbeid en der arbeidsmiddelen het ons veel lichter, reeds in de afzonderlijke werkplaatsen, in de gomechaniseerde reuzenbedrijven van de naar het monopolie strevende kapitalistische productie, het maatschappelijk karakter van de voortbrenging te herkennen. Elk modern bedrijf is genoodzaakt, bij de berekening van de productiekosten, uit te gaan van de gemiddelde arbeidsprestatie der arbeiders, dus van de gemiddelde arbeidstijd. Hierbij wordt de onzekerheidsfactor die de verschillen in vaardigheid en ijver der arbeiders opleveren, tot een minimum teruggebracht. De mechanische betrouwbaarheid der machines maakt een foutloze berekening gemakkelijker. Van nog groter belang is hierbij de vereenvoudiging van de handgrepen tot beslist nodige en zonder wezenlijk voorafgaande scholing zich eigen te maken bewegingen. Hoe eenvoudiger het niet-mechanische deel van het werk is, des te geringer zijn de afwijkingen die uit een groter of kleiner arbeidsgechiktheid der werkers

voortkomen.

De arbeid heeft niet eerst in onze tijd haar maatschappelijk karakter verkregen, zij bezat dit in wezen altijd. Door het gebruik van de "vrije" loonarbeid als de enig op massa-schaal waarde scheppende productiefactor, en door het steeds sterker terugdringen van het individuele handwerk-produceren, is de arbeid van het proletariaat beslissend geworden voor het maatschappelijk karakter van de arbeid als geheel. In het wezen van de proletarische arbeid manifesteerst zich allereerst en massaal in het moderne kapitalisme het steeds meer volkomen maatschappelijk karakter, dat de menselijke arbeid heeft.

Dit proces der "vermaatschappelijking van de arbeid" werd begeleid, niet alleen door een steeds machtiger concentratie en accumulatie van het kapitaal, maar ook door een steeds meer geconcentreerde toeëigening van de arbeids-opbrengst door de kapitalistische beschikkingsmacht over de productiemiddelen. In het tijdvak van de imperialistische wanhoopsstrijd om het behoud van de kapitalistische beschikkingsmacht over productiemiddelen en arbeid, heeft zich de tegenstelling tussen Arbeid en Kapitaal, tussen vormaatschappelijke productie en het zich toeëigenen der opbrengst door een minderheid, tussen totale bezitloosheid en totale beschikkingsmacht nog verder verdiept.

Tussen de klasse-tegenstanders, tussen de proletarische arbeid en de kapitalistische hersersmacht, staat de miljoenenmassa der kleinburgers en van de middenstand, die nog voor weinige jaren in schijnbare zekerheid hun eigendom aan productiemiddelen bezaten en daarover in schijnbare vrijheid beschikten.

De arbeid van deze lagen der maatschappij droeg nog tot voor enige tientallen jaren het

duidelijke stempel van de individuele prestatie, een prestatie, die haar eigenaardigheden zoveel mogelijk trachtte te beschermen. Dit gold bijv. voor alle gebieden van land- en tuinbouw. Wij mogen niet vergeten, dat zelfs in een industrieland als Duitsland nog steeds ruim de helft der bevolking op het platteland woonde en dat de landbouw in uitgebreide gebieden van het Europese vasteland en ook in vele overzeese gebieden, nog in de vormen van middel- en kleinbedrijf werd uitgeoefend. De zelfstandigheid van den boer was en is, uiterlijk, heden nog een overblijfsel van de vóór-kapitalistische productiewijze.

Maar niet alleen de landbouw, ook het merendeel der door het kleinburgerdom en middenstand in de steden uitgeoefende beroepen droegen en dragen nog ten dele heden - al is dit natuurlijk slechts uiterlijk - het kenmerk der individuele arbeidsprestatie. De arts, die onderzoekt, diagnose stelt en heelt, de onderwijzer, die onderwijs geeft en opvoedt, de geleerde, die onderzoekt en experimenteert, de handwerker, die repareert en soms ook zelf iets vervaardigt, de kunstenaar, die denkt en vorm geeft aan zijn gedachten, de beambte, die soms ook moet denken en voorschriften moet uitleggen, al deze beroepen en handelingen schijnen toch nog het kenmerk te dragen van zelfstandige, persoonlijk gevarieerde prestatie. En dit schoon niet alleen zo, dit was ook zo, een vijftig of honderd jaar geleden, toen het vermaatschappelijkingsproces van de arbeid en de daarmee overeenkomende concentratie der maatschappelijke machtsmiddelen nog minder ontwikkeld waren dan zij heden zijn.

Heden schijnt het nog slechts zo te zijn. In werkelijkheid is het volkomen anders geworden. Het is niet slechts daarom anders omdat het zwaartepunt van het maatschappelijk leven zich verplaatst heeft naar de massa-bedrijven van industrie en verkeer en daardoor elke andere soort

van productieve en administratieve arbeid een geringer betekenis krijgt. Deze formulering zou zelfs onjuist zijn; zij hebben niet zozeer een geringer betekenis, gedeeltelijk is zelfs het tegendeel het geval. De betekenis en de omvang der administratie is niet slechts absoluut maar ook verhoudingsgewijs geweldig gestegen. De maatschappelijke arbeid heeft een steeds drukkender last van bureaucratisch beheer te dragen, te drukkender naarmate de omvang der productie die niet meer de voortbrenging van levensmiddelen, maar die van vernietigingsmiddelen dient, steeg. Een zich zo ontwikkelende maatschappij verlangt massale hygiëne, op massa-verbruik ingestelde sanitaire inrichtingen, ziekenhuizen en artsen. Zulk een maatschappij, wier productie in het toeken staat der zelf-vernietiging vernieuwvaldigt het getal der overtredingen, zoals zij ook het aantal der a-sociale elementen ontzaglijk vergroot. En zo stijgt in deze maatschappij de omvang van alle inrichtingen die de vergelding en het voorkomen der na het geldende recht strafbare handelingen dienen.

Deze maatschappij leeft van haar technische capaciteit maar gaat tegelijkertijd aan haar te gronde. Zij populariseert de techniek, zij ontwikkelt het technisch vermogen in honderdduizenden harer leden. En toch, trots deze verhoging van het prestatievermogen, trots het krampachtige streven tot behoud der uiterlijke zelfstandigheid, van het uiterlijk "niet vermaatschappelijk zijn" der middenstands- en kleinburgerlijke arbeidsprestatie, is het gehele doen en laten dezer tussenlagen niet anders als een functie van het maatschappelijk productieproces.

Het is de norm, de gemiddelde arbeidsprestatie, de internationale eenheidsmaat, de voor alle landen en talen noodzakelijke uniformiteit der technische massa-productie, die elke, schijnbaar nog zo zelfstandige, schijnbaar nog zo van de persoonlijke begaafdheid afhankelijke

prestatie, binnen de toverkring der maatschappelijke productie getrokken heeft.

Massa-patienten, ziekenfondsnummers verdringen zich in de wachtkamers der artsen. Zij hebben maatschappelijke ziekten, beroepsziekten, zwakten en degeneratieverschijnselen, die het ontwisbare stempel dragen van de sociale gebondenheid aan hun milieu. In de weinige minuten, die aan het onderzoek en de diagnose van elk ziektegeval gewijd kunnen worden behandelt de arts elk afzonderlijk geval minder op grond van de individuele verschijnselen dan wel naar de massale ervaringen, die zijn beroep meebrengt.

En dit geldt voor alle geestelijke beroepen. Voor den onderwijzer, die tegen een proletarisch loon voor klassen van vijftig en meer kinderen moet staan en de geestdrift voor zijn opvoedkundig beroep vergeten moet onder de zenuwvernietende en tegelijk afstompende invloed van de in de scholen plaatsvindende massa-productie. Het geldt voor elk beroep en het geldt ook voor elke maatschappelijke productie, die zich nog, zoals die van het handwerk en van de landbouw tegen de proletarische onzekerheid poogt te verweren en daartegen toch niet opgewassen is.

De boer zaait en oogst, maar hij beschikt niet meer zelfstandig over de oogst-opbrengst. Hij beschikte al niet meer over de oogst vóór er nog van prijsbeheersing of afleveringsplicht sprake was. Reeds toen bracht hij zijn zuivelproducten naar de coöperatieve fabriek, reeds toen verkocht hij zijn groenten en fruit aan de coöperatieve veilingen, reeds toen gebruikten, vooral in de nieuw-ontgonnen gebieden, de boeren de landbouwmachines der centrale machine-stations. Reeds toen stelde de staat, in het belang van de export zulke hoge prijzen vast voor onontbeerlijke producten als boter, dat in het land van boter en kaas, boter een luxe was, die slechts zelden op de tafel van arbeiders of kleinburgers ver-

scheen. Reeds toen was het zo.

Maar thans, in de tijd der permanente oorlogseconomie, in de tijd van de totale beheersing van markt en productie door de centrale beschikingsmacht verschijnt het uiterlijk individualisme van de landbouwproductie als een herinnering uit lang vervlogen tijd. Formeel behoort de grond nog aan de boeren, zij het ook, dat hij zwaar met hypotheek is belast. Maar beschikken over het product van zijn arbeid, over zijn oogst, over de opbrengst der veeteelt kan hij niet meer. Ja, in Duitsland bijv. was het zelfs zo, dat hij niet meer zelfstandig kon bepalen wanneer en hoe hij de boden bebouwen zou. Ook hier verordent de beschikingsmacht, ook hier wist zij de individuele verschillen uit, ook hier dwingt zij de arbeid een maatschappelijk karakter aan te nemen. De maatschappelijke leges van middenstand en klein burgerdom in stad en land krijgen het lot van het proletariaat te dragen. In hun gezindheid, in hun klassebewustzijn is nog de herinnering aan hun vroegere bestaanswijze, waarvan de laatste sporen in uitgestrekte delen van Europa door de vlammenwerpers en phosphorbommen werden uitgewist. De grauwe massa der bezitlozen omvat de gehele maatschappij in de overwinnaarslanden, met uitzondering van de weinigen die op de commandobrug staan en de wanhoopsstrijd leiden van een tot ondergang gedoemd maatschappelijk systeem.

Wat verschaft deze heren de kracht, de massa's tot gehoorzaamheid te dwingen? Hoe is hun positie? Met deze vraag zullen wij ons in een volgend artikel bezig houden.

Beschouwingen over de situatie:

2. Van verzet tot klassebouwste actie.

Wij schrijven einde Mei 1945, de oorlog in Europa is nauwelijks ten einde en reeds nu wordt het dagelijks leven vol van problemen betreffende de wederopbouw. Weliswaar trachten nog de overwinnende grootmachten het eens te worden over de verdeling van de buit, een buit, die bij nader inzien van twijfelachtig karakter zal blijken te zijn, maar die desondanks toch de nodige conflictstof voor de toekomst belooft. Ook is men het nog niet eens over de nieuwe wereldordening van de "vrede". Daarom konden ook nog geen plannen worden gemaakt voor de wederopbouw; plannen, die in het raam van de nieuwe machtspolitiek der met elkaar concurrerende grootmachten moeten liggen, wil er sprake zijn van een wederopbouw onder kapitalistisch commando. Over de grote lijnen in de wereldpolitiek, en dus ook over wat en waar er "wederopgebouwd" zal worden is nog niets beslist. Maar wel is het reeds overduidelijk, hoe de opbouw onder de zeggenschap van het kapitaal aangepakt zal worden. Wat wij in onze serie artikelen in ons maandschrift onder het opschrift: "Beschouwingen over de Situatie", sinds Januari hierover hebben vooruitgezien wordt nu praktisch in het leven geroepen. Natuurlijk niet ineens in zijn volle omvang, maar gaandeweg, al naar de verschillende onderdelen van een centraal geleide economie aan de bouwt komen. Hoever zich deze ontwikkeling heeft voltrokken in de landen, die reeds een tijd geleden buiten het directe oorlogsgebouwen kwamen te liggen, daarvan weten we niet veel. Immers, al is de oorlog tegen Duitsland reeds een paar weken geleden beëindigd, toch zijn de verschillende delen van ons land van elkaar gescheiden, en zijn we dus over de toestanden in deze buiten ons bereik liggende gebieden niet ingelicht. Hoeveel meer geldt dit dan niet voor België en Frankrijk.

Er heerst hier in Nederland, vanaf het ogen-

blik, dat het Duitse bezettingsleger capituleerde, het Militair Gezag in opdracht van de Nederlandse regering. Het is het Centraal-Sterk Gezag, waarover zo veel gesproken is, reeds lang vóór de beëindiging van de oorlog. Dit M.G. zal blijven totdat "geordende toestanden" zijn bereikt, m.a.w. het richt centrale organisaties voor de leiding en de beheersing van het maatschappelijk leven op, liquideert wat niet in de nieuwe ordening thuis hoort en schept zo de "geordende toestanden", waaraan niet veel meer te veranderen valt als het M.G. aftreedt om plaats te maken voor een zogenaamde volksvertegenwoordiging.

Op alle mogelijke gebieden is dit M.G., dat - we leggen er de nadruk op - niet nodig heeft om toestemming te vragen als het zijn maatregelen en zijn wetten afkondigt, of welke organisatie ook opricht, bezig. Het richt een nieuw politieapparaat op, of zuivert hem van onbetrouwbare elementen, de gewapende beweging uit de tijd van het illegale verzet tegen de Duitse bezetting wordt geliquideerd, een nieuw leger voor de bezetting van Duitsland en voor de bevrijding van Nederlands-Indië op de been gebracht. De voedselvoorzieningsorganisatie wordt pas effectief nu het weer van een Duits instrument tot een organisatie van de Nederlandse staat is geworden en de sabotage uit nationaal oogpunt tot het verleden behoort. De controle op de landbouwproductie wordt verscherpt en de voeding van de bevolking zal in de toekomst uitsluitend door de distributiedienst worden verzorgd. Hierbij sluiten aan de eerste stappen op het gebied van de beheersing van de prijzen en de regeling en ordening van het geldverkeer. Kenmerkend is, dat van begin af het betalingsverkeer met het buitenland onder staatstoezicht is gesteld, evenals dat in Duitsland voor 1933 het geval was. Dan zijn er plannen, waarover reeds in de kranten wordt geschreven, die tot doel hebben de omlopende betaalmiddelen voor een groot deel uit de circulatie te nemen en als vervallen

te verklaren. Deze maatregel richt zich zogenaamd tegen de zwarte handelaren, maar zal feitelijk het ~~werk~~oet van veel kleine zakenlui voltrekken.

Nog een hele reeks van nieuwe maatregelen zal in de toekomst door het M.G. worden genomen ten opzichte van de ordening van het bedrijfsleven. Dat kan niet anders, want alleen de staat is bij machte, om al datgene te verzorgen, wat nodig is voor het weer op gang brengen van het bedrijfsleven. En, het spreekt vanzelf, de staat geeft dit niet uit handen, hij richt er zijn organisaties voor op; wat door hem opgebouwd wordt, blijft zijn bezit, wordt door hem beheerd en beheerst. Maar daarover kan nu nog niet veel definitiefs worden gezegd, want het staat nog niet vast... "welke credieten onze bevrijders en met name de Verenigde Staten zullen verstrekken en op welke voorwaarden." (Trouw, 26-5-'45).

Toch werd er reeds een klein begin gemaakt met de wederopbouw, en dit begin is leerrijk genoeg. Er zitten reeds een hele reeks van elementen in, die ons een kijk geven op de wijze, waarop het werk zal worden aangepakt, en hoe de arbeiders daarop reageren. We doelen op het herstelwerk aan havens, wegen en vlieghavens, dat op primitieve wijze, met schop, houweel en kruiwagen wordt gedaan en waar grote arbeidscolonnes bij te pas komen. Dit werk is opgedragen aan de Nederlandse Heidemaatschappij, het bekende semi-staatsbedrijf, dat reeds vóór de oorlog grote massa's werklozen tegen heel lage lonen tewerkstelde, en tijdens de oorlog even vrolijk voor Duitse rekening liet werken.

De Nederlandse Heidemaatschappij is berucht onder de arbeiders om haar ruwe manier van uitbuiten, die de topprestaties van krachtige, goeioefende grondwerkers als maatstaf neemt voor het grondwerk van iedereen, die haar van staat

of gemeente als arbeidskracht wordt toegewezen, of het nu een bankbediende, of slager, een kleermaker of sjouwerman is. Om dezelfde reden staat de Heidemaatschappij bij de overheid goed aangeschreven, want met haar onmenselijke uitbuiting bereikt zij een voor het belegde kapitaal voordelig bedrijfsresultaat.

Reeds onmiddellijk na het begin der werkzaamheden is het tot een botsing gekomen. De arbeiders hebben het werk neergelegd, hebben vergaderd, commissies gekozen en hun eisen geformuleerd. Volgens een bericht in de pers waren de arbeiders van de arbeidsreserve te Amsterdam in staking gegaan wegens enkele grieven, die ze eerst onderzocht wisten te zien. Daarop heeft een conferentie plaats gehad, waarbij de burgermeester o.m. toezegde, dat hij... "alles in het werk zou stellen om de Nederlandse Heidemaatschappij bij de uitvoering der werkobjecten uit te schakelen en deze zoveel mogelijk in eigen hand te nemen." Daarnaast nog toezeggingen inzake de voedselvoorziening, 25% toeslag op de basisuurloon, werkkleding, schoeisel, enz..

Tot zover de bekende gang van zaken, en alleen in zoverre ongewoon, dat men blijkbaar in den beginne aan de grieven der arbeiders tegemoet is gekomen. Maar dat de arbeiders met hun eisen naar de overheid gingen en niet naar de onderneming waar zij in dienst waren is kenmerkend voor het geval, en zal het ook in de toekomst in de meeste gevallen zijn. Het was in opdracht van de overheid, door welke onderneming het ook wordt uitgevoerd; reeds het eerste begin van de wederopbouw draagt dit karakter en het zal in het verdere verloop de overheersende vorm van bedrijf zijn. Daarom gaan de arbeiders naar de openbare instanties met hun grieven. De arbeiders wilden niet onder het commando van de Nederlandse Heidemaatschappij werken; die bij hun geen goede naam heeft, maar ze argumenteer-

den hun eis door te zeggen, dat er in de leiding van deze maatschappij collaborateurs zaten. Dit is in deze tijd, kort na de oorlog, een argument waar men nog gehoor aan moet geven, en het is ook geen principieel bezwaar voor de overheid om uit de leiding van zo'n bedrijf collaborators te verwijderen, of, als de éne maatschappij niet te gebruiken is, een nieuwe maatschappij op te richten. Ook zal men aan "gerechtvaardigde" eisen der arbeiders tegemoet komen, als dit ter bevordering van de werkzaamheden noodzakelijk blijkt. Juist in den beginne, nu de centrale, bureaucratische ordening van het bedrijfsleven zich pas gaat ontwikkelen, zal men soepel zijn in niet-principiele dingen, alleen in het doorzetten van de centrale beschikkingsmacht der bureaucratische ordening kunnen geen concessies worden gedaan. Daarom hebben we de toestand van Militair Gezag.

Zo zijn dan in dit eerste begin van wederopbouw en de onmiddellijk daarop inzettende arbeidersactie reeds de grote lijnen van de strijd tussen kapitaal en arbeid te zien. Aan de éne kant de bureaucratische organisaties van de nieuwe ordening, die elk voor zich hun terrein beheersen en die nu door het Militair Gezag samengevat worden tot één geheel; dat in de toekomst waarschijnlijk, als het apparaat onwrikbaar is gevestigd, achter de schermen van een democratische volksvertegenwoordiging schuil gaat, maar des te doelmatiger zich tegenover de onderworpen bevolking kan doorzetten. Aan de andere kant arbeidersacties, uitgaande van het bedrijf, die zich met hun eisen onmiddellijk aan het juiste adres wenden, namelijk bij de overheid, of wat ze voor zodanig aanzien. Het is onmiddellijk optredend verzet, om zo te zeggen reeds vóór de eerste spade in de grond gestoken is. Maar het is geen principieel verzet, dat zich richt tegen het netwerk van wetten en bepalingen, organisaties

van alle mogelijke aard, die macht over den arbeider krijgen en niet alleen over den arbeider die ook den boer en den toelid, den handwerker en kleinen neringdoende aan banden leggen. Men heeft bezwaar om onder het commando van de Nederlandse Maatschappij te werken, maar als deze van collaborators is gezuiverd, of als een andere maatschappij door de staat wordt opgericht is dit bezwaar vervallen. De wezenlijke beteugeling van de bureaucratische ordening der maatschappij van de beheersing van alle takken van het maatschappelijk leven door de centrale commanda's wordt dus niet begrepen.

Bewegingen, zoals boven genoemd, hebben dan ook allen als resultaat, dat er wrijvingspunten uit de wereld worden geholpen, en het geheel des te soepelerte laten functioneren.

Maar daarbij blijft het niet; ook de mogelijkheden met de arbeiders worden in de bureaucratische ordening langs de bureaucratische weg uit de wereld geholpen. Nu reeds roept de burgerlijke pers de erkende vakbeweging in het geweer, om de "arbeidersmogelijkheden" te bedwingen, het zal niet lang meer duren en de centrales van de erkende vakbewegingen worden aangewezen zich met de grieven der arbeiders bezig te houden. En we kunnen het vooruit weten, ze zullen deze begraven onder een berg van papieren op hun bureaux. Als dan de arbeiders noodgedwongen toch in actie komen, wordt 't in principiele kwestie, ze zullen er voor moeten strijden, dat ze het recht hebben te staken, dat ze mogen vergaderen, en het recht hebben om zich te organiseren. Er dan zal blijken, dat ze net zoveel recht, als ze over macht beschikken hun zelfstandige strijdorganisaties op te bouwen. Het wordt een nachtsstaal, die g'vord wordt tussen het heersende bureaucratische orderingsapparaat en de zelfstandige strijdorganisaties der arbeiders.

In deze strijd heeft het heersende apparaat een verpletterend overwicht. Het heeft de be-

schikking over de politieke macht zowel als over alle materiele bronnen van het dagelijks leven. Het lijkt een hopeloze onderneming zich tegen deze macht te verzetten. Toch is ook deze macht gebonden aan een voorwaarde, ze is afhankelijk ervan, dat men haar wetten en verordeningen voor recht en billijk houdt, dat ieder aan de bevelen van de instanties gehoorzaamt, dat haar beschikkingsrecht niet betwijfeld wordt. Verschijnt de bureaucratische ordening als het drangbuis, waarin elke beweging en elke vrijheid wordt verstikt, herkent het grote publiek hem die alle leven uit het maatschappelijke lichaam wegzuigt ten bate van het kapitaal, dan kan het apparaat nog wel zijn leven rekken door terreur, maar het zal geen "1000 jaar" bestaan.

De bureaucratie beschikt over alle machtsmiddelen in de maatschappij, doordat ze over de mensen beschikt, doordat men meent, dat het zo hoort, dat de regering, de bureaux, de leiders beschikken, dat deze het het beste weten, dat één het toch te zeggen moet hebben, en dat ze door het volk gekozen, of door de Koningin en God ingezet zijn. Het gezag wordt erkend, het gezag is heilig. Anderen weer steunen niet bewust het gezag, maar leggen zich erbij neer, omdat men er toch niet tegen op komt, ze buigen onder de druk en zwichten voor de terreur. Zo vindt men bij allen datgene, wat men gewoonlijk de openbare mening noemt. Deze openbare mening, waaruit in werkelijkheid het klassebewustzijn van de heersende, burgerlijke klasse spreekt, is voortdurend actief; kranten, radio, kerk en school, en nog zo vele andere organen spreken dag in, dag uit, deze burgerlijke taal. De burgerlijke geest van trouw en "gehoorzaam zijn aan het gezag" heerst over het denken van de mensen. Dit is in wezen de krachtbron, waardoor ook het gezag van de bureaucratische ordening over mensen en maatschappij beschikt.

Het verzet der arbeiders tegen de overmacht van het heersende apparaat is niet meer hopeloos als het bewustzijn der arbeiders zich vrij gemaakt heeft van de beheersing door de burgerlijke geest door de openbare mening zoals die in de ~~officiële~~ ~~teksten~~ lezen staat, wanneer daarvoor in de plaats gekomen is het klassebewustzijn der arbeiders, dat in het gehoorzamen aan het gezag, de ondergang van de gehele maatschappij ziet en dat, om te beginnen, geen gezag erkent dan de zelfstandig genomen besluiten en de in de bedrijven gekozen comité's en arbeidersraden.

Toch is dat alleen maar een begin, een klein gedeelte van wat hier in de hoofden der strijdende arbeiders aan het groeien is. Het is geworden in de dagelijkse strijd, als een neerslag van onovervindig, en het is gebleken, dat men er naar moet handelen, of de strijd is verloren. Maar men laat zich nog wel eens ervan af brengen, als er materiele voordelen geboden worden, door het burgerlijke gezag te gehoorzamen en zijn eigen besluiten en de zelfgekozen raden in de steek te laten. Dan is het klassebewustzijn nog niet verhard tot de onomstotelijke waarheid, waarnaar men moet handelen, al lijkt het soms anders te zijn. Dan draagt het nog geen principieel karakter.

Het klassebewustzijn der arbeiders krijgt dit principieel karakter pas, als de strijd om kleine belangen uitgreit tot de strijd om de vernieuwing van de maatschappij, als in de hoofden van de arbeiders een nieuwe wereld aan het worden is, een wereld, die, om te blijven leven, vijandig moet zijn aan de burgerlijk-kapitalistische wereld.

Maar hiervoor is dan nu ook de tijd gekomen. Het kapitaal is in zijn monopolistische stadium getreden. Het heeft de beschikking over de moderne maatschappij ter hand genomen door centrale, bureaucratische organisaties, en het neemt niet

meer alleen het arbeidsproduct der loonarbeiders, het eist de mens in zijn geheel, niet alleen van de arbeiders, maar van alle leden der maatschappij. Het bereidt de oorlog voor of het bevindt zich in directe oorlogstoestand; het voert een strijd op leven en dood om de macht over de gehele wereld en bereikt alleen de algehele vernietiging.

Nu wordt een noodzaak allereerst voor de arbeiders, maar daarna ook voor alle leden der maatschappij, om zich aan de worgende greep van het kapitaal te onttrekken. Nu moet elke strijd gevoerd worden met de bedoeling de macht van het kapitaal te ondermijnen en af te breken en de zelfstandige macht der arbeiders te versterken, want zo alleen kan de maatschappij van de ondergang worden gered. Het is ook hier een strijd op leven en dood.

Zo gezien is de vorming van een principieel anti-kapitalistisch klassebewustzijn der arbeiders het beslissende punt in hun strijd tegen het kapitaal. Hier is elke stap vooruit, verloren terrein voor de heerschappij van het kapitaal, al hebben de strijdende arbeiders nog zo vaak het hoofd moeten buigen voor het materiele overwicht van de kapitalistische macht. In het klassebewustzijn der arbeiders groeit de nieuwe wereld, zender dat men zo in de materiele verhoudingen ziet. Ze groeit in het handhaven en het meer algemeen worden van de wijze, waarop de arbeiders hun strijd voeren en organiseren, om organiseren, dat in de strijd ontstaat, en dat waarschijnlijk weer verdwijnt, maar dat des te vastter in het bewustzijn der arbeiders is blijven hangen en dat weer in de zichtbare wereld verschijnt als het nodig is. De nieuwe wereld groeit ook, in de voorstellingen, in het beeld, dat men zich van de toekomstmarkt in de tijd, nadat de kapitalisheerschappij is gebroken. Het bewustzijn te strijden voor de toekomstmaatschappij van de bevrijde arbeid, dat geeft pas grote vlucht

aan de gestrift om vol te houden in de vermoeiende strijd van alle dag.

Het klassebewustzijn der arbeiders verdiepen en uitbreiden, verwijderen datgene, wat verouderd is, het doen begrijpen van de noodzakelijkheden van de tijd, dat zijn de taken die vervuld moeten worden. Maar vooral het zelfstandig maken van het optreden, het vrij maken van het denken der arbeiders van de overheersing door het klassebewustzijn der heersende klasse, het sterk maken tegen de zogenaamde openbare mening, dat moet geschieden, wil elk verzet niet eindigen in een nog hopelozere situatie, dan er tevoren bestond.

Hiervoor moet actieve strijd worden gevoerd en hiervoor schept zich de strijdende arbeidersklasse haar eigen organen. Zij had in de tijd van het opkomende kapitalisme de vakverenigingen en de parlementaire partijen om voor het bestaan in de kapitalistische maatschappij te strijden. Nu de revolutionaire omverwerping van de kapitalisheerschappij een dwingende noodzaak is geworden zijn bedrijfsorganisaties en arbeidersraden de strijdorganisaties, waarmee ze verzet biedt en waarmee ze tegelijk de eerste bandingen legt voor de opbouw van haar eigen maatschappij. Maar de vorming van het klassebewustzijn gebeurt niet alleen door ondervinding in de strijd, hier moet het denken der klasse productief worden, door in de gedachtewereld de nieuwe maatschappij te doen ontstaan, terwijl ze in de materiele wereld nog niet te zien is. Daarvoor schept zich de klasse een orgaan, door vereniging van haar verstrekte koppen, door hun organisatie als bond, partij, of welke naam of vorm men eraan wil geven.

Deze organisatie moet voortdurend actief zijn evenals de organen van de burgerlijk-kapitalistische wereld actief zijn, om trachten het denken der mensen te beheersen. Ook de revolutionaire partij of bond moet crop uit zijn het denken, allereerst van de eigen klasse, maar toch ook

van de grote massa der bevolking te beheersen. Ze kan het niet alleen, maar slechts in samenwerking en als woordvoerder van de arbeidersklasse. Het is een taak, die de moeite loont om dóór te strijden.

De arbeidende bevolking op sleeptouw van de bezittende klasse.

Ordening - Ordening en socialisme - Socialisme en democratie - Het socialisme van de bezittende klasse - Ordening en oorlog - Samenvatting en uitzicht.

ORDENING. Nu de oorlog in Europa achter de rug is, moet nieuw opgebouwd worden op de puinhopen van het oude. Zijn de plannen voor de opbouw al gereed? Kunnen we al met vaste hand aan de slag gaan, omdat we in de plannen hebben vastgesteld, dat we het eerstkomende jaar zoveel textiel, zoveel kolen, zoveel woningen, zoveel vee willen hebben?

Iedereen weet wel, dat zulke plannen er niet zijn. Deze bourgeoisie heeft er geen behoefte aan en de arbeiders zijn als volkomen machteloos van iedere beslissing uitgeschakeld. Als medebepalende factor bestaat de arbeidersklasse nog niet. Er zijn echter wel andere plannen voor de opbouw, die reeds gedurende de oorlog door de vertegenwoordigers van de bezittende klasse in Londen zijn uitgewerkt. Deze plannen behelzen niet zozeer de ordening van het maatschappelijk leven vanuit de behoeften van de mensen, maar het zijn nauwkeurig uitgewerkte plannen voor de organisatie van de macht OVER de arbeidende bevolking. En aan deze plannen wordt nu meteen al

uitwerking gegeven onder bescherming van het M.G. (Militair Gezag). We gaan niet direct aan de slag om in de behoeften van de mensen te voorzien, maar we gaan eerst een nieuw leger van 500.000 man inrichten en een goed deel van onze arbeid aan hun uitrusting besteden. De bezittende klasse organiseert haar macht in de centrale bureaux voor de prijsbeheersing, voor het vaststellen van lonen, voor de toewijzing van materialen, voor de verdeling van de arbeidskrachten, voor de voorschriften voor het bewerken van de grond. Kortom: de bezittende klasse bouwt een heel apparaat van centrale organisaties op, die de hele gang van het maatschappelijk leven in de hand nemen. En als dat alles dan klaar is, mogen de mensen gaan stemmen voor regerende lichamen. Dan mogen ze zich de keel hees schreeuwen om hun kandidaten aan te prijzen, maar het machtsapparaat is dan al klaar. De eigenlijke "ordening" is dan al gebeurd en geen verkiezingen kunnen daaraan iets veranderen.

Het is dus ongetwijfeld juist, dat zich grote veranderingen in de maatschappij bezig zijn te voltrekken. Deze liggen o.a. hierin, dat de vrije concurrentie voor een deel wordt opgeheven en dat de staat zich met de leiding van de bedrijven en met de winsten gaat bemoeien. De kleine burgerij en de arbeidende bevolking staan helemaal niet onbetutteld tegenover deze "ordening", omdat ze hiervan een meerdere of mindere controle op de grote kapitalen verwachten. Van deze dialing zullen ze wel gauw genezen en ze zullen wel bemerken, dat de hele bedoeling juist is, om hen te controleren en hen geheel aan de kapitalistische grootmachten te onderwerpen.

ORDENING en SOCIALISME. Het is niet te miskennen, dat de drang naar ordening, naar planna-

tige productie in vrijwel alle lagen der bevolking aan de dag treedt. En dit wordt dan gewoonlijk de drang naar socialisme genoemd. Zo lezen we bijv. in "De Vonk" van Mei 1945:

"Wij menen te mogen zeggen, dat de Nederlandse bevolking in haar grote meerderheid tegenwoordig socialistisch denkt en voelt."

Het moet er echter meteen bijgevoegd worden, dat dit socialisme blijkbaar van de nationale soort is, want hetzelfde artikel spreekt van:

... "een echt nationale - dus socialistische - koers."

We stoten hier op het feit, dat het woord "socialist" tegenwoordig bitter weinig zegt. Want bijna iedereen noemt zich socialist, maar daarbij stelt lang niet iedereen zich hetzelfde voor, noch heeft het voor iedereen dezelfde geïntensiteit. Nu kan men er ruzie over gaan maken, wie nu eigenlijk de juiste opvatting over het socialisme heeft, maar we geloven dat dit van geen belang is. De mensen beleven dit woord nu eenmaal verschillend en we kunnen daarom alleen nagaan, wat de één en wat de ander eronder verstaat. Daarbij vestigen wij op enkele punten de aandacht:

1. Vroeger was het socialisme zoal niet anti-godsdienstig, dan toch wel anti-kerkelijk, omdat de kerken zich met hand en tand tegen maatschappelijke vernieuwingen verzetten. Nu beroemt de S.D.A.P. zich erop, orthodox-christelijke stromingen in zich te hebben opgenomen, terwijl de Comm. Partij verklaarde "met de kerken in vrede te willen leven". In het Zuiden van Nederland zijn Katholieken, die zich socialisten noemen en dan ook tezamen met de rechtse sociaal-democraten, de vooruitstrevende protestanten en de vrijzinnig-democraten één politieke partij willen vormen. Kerk en socialisme vormen hier geen tegenstelling

meer, wat trouwens in het Katholieke blad "Cristophoor" (Bevrijdingsnummer) uitdrukkelijk wordt vastgesteld.

2. Ook ten opzichte van het koningschap is een grote verandering ingetreden. Vroeger waren de socialisten republikeinen, terwijl koningen nu eenmaal geen socialisten konden zijn. Ook dit is anders geworden. Men spreekt van koningen, die "bijna socialist" zijn, dus van socialistisch gezinde koningen en we hebben nu koningsgezinde socialisten. "Het Vrije Volk" hoopt: "Moge het deze Oranje-vorstin ook gegeven zijn, als constitutionele koningin Nederland door de gevaren van de overgangstijd naar de bevrijding heen te brengen." (Zie "Trouw" 31 - 3 - 1945.).

De Comm. Partij drukt de redevoeringen van de koningin zonder enig commentaar af en plaatst haar portret ernaast. "De Vonk", die zich krachtens de naam klaarblijkelijk ook als socialist voelt (het is nml. het orgaan van de Internationale Socialistische Beweging) meent, 'dat, wanneer in Nederland op het ogenblik een staatshoofd gekozen moest worden, er zeker geen figuur te noemen viel, die hiervoor meer in aanmerking kwam, en meer het algemene vertrouwen van de meerderheid van ons volk bezit, dan de Koningin.' ("De Vonk", Bevrijdingsnummer).

3. Vroeger waren de socialisten uitgesproken internationalisten en wilden van geen vaderlandsverdediging iets weten. Daarom stonden ze in de parlementen altijd tegen de oorlogsbegrotingen, in overeenstemming met de uitspraak van hun leermeester, dat de arbeiders geen vaderland hebben. Tegenwoordig echter beroemen de socialisten zich erop, echte vaderlanders te zijn, die hun land met de wapenen willen verdedigen.

4. Vroeger beschouwden de socialisten de

ordening van het maatschappelijk leven als een aangelegenheid, die alleen door de arbeiders-klasse doorgevoerd kan worden, omdat ze vroeger een onteigening van de bezittende klasse voor deze ordening noodzakelijk achtten. Ze meenden, dat een maatschappelijk beheer van de productie-middelen door de arbeiders alleen, zonder en tegen de kapitalisten mogelijk was. Nu is dat anders. Bij de tegenwoordige socialisten is het socialisme geen klassekwestie, maar een maatschappelijke aangelegenheid, die door arbeiders en kapitalisten tezamen tot oplossing moet worden gebracht. Tegenwoordig is het socialisme van zijn klasse-karakter ontdaan. Het klasse-standpunt wordt als een verouderd vooroordeel beschouwd. Wel wordt de term "klasse" af en toe nog gebruikt, maar het is dan meer uit de traagheid der traditie, een naklank uit vroeger tijd.

Als we de consequenties trekken uit deze veranderingen in de socialistische beweging, dan moet men zeggen, dat het oude socialisme geliguideerd is. Het is echter tegelijk meer dan dat. Het is de liquidatie van de arbeiders als klasse met eigen opvattingen over recht en onrecht en over een eigen toekomst-ideaal. In de samenvatting der klassen hebben de arbeiders zich practisch als zelfstandige klasse opgeheven.

En ook de grote en de kleine burgerij staan anders tegenover het socialisme dan vroeger, tenminste tegenover het socialisme van de samenwerking der klassen, het socialisme, dat met "nationaal bewustzijn" doordrenkt is. Zo spreekt Prof. Gerbrandy van zijn kabinet, dat het een vernieuwde volksregering wil zijn, die niet op klassen is opgebouwd. En onlangs is de Nederlandse Volksbeweging (N.V.B.) opgericht, die de propaganda gaat voeren voor haar personalistisch

socialisme. Van welke soort dit socialisme is, blijkt o.a. uit de uitspraak, dat de geestelijke vernieuwing gewild moet worden uit 'de levende bronnen van Christendom en Humaniteit', dat "trouwen moeten zijn aan Oranje" en dat "de klasse strijd voor de oplossing der maatschappelijke vraagstukken heeft geen vruchtbaar beginsel meer kan zijn." De aard van dit personalistisch socialisme moge o.a. ook hieruit blijken, dat Prof. de Quay één van de dragers ervan is, hoewel deze professor bekend is als propagandist van allerlei fascistische denkbeelden gedurende de periode van de Duitse bezetting.

Dit deze volkomen verandering ontrent socialisme als strijdwijze en als toekomst-ideaal is de gang van de bezittende klasse naar dit socialisme best te begrijpen. De behandeling van de arbeiders vroeger en nu verschilt dan ook haarscheitbreed. Vroeger werd het socialisme door de bezittende klasse heftig bestreden en werden de socialisten met honger en gevangenis bedreigd. Nu worden ze tot de hoogste betrekkingen in de staat geroepen, tot de hoogste regeringscolleges. Voor de bezittende klasse heeft dit socialisme niets afschrikwekkends meer. Integendeel: dit socialisme koestert ze met de uiterste zorg met regeringssteun.

De jonge generatie kent het socialisme alleen in de tegenwoordige opvatting, dus als samenwerking tussen Kapitaal en Arbeid. Zij heeft nooit de tijd gekend, dat de arbeiders meer of minder als zelfstandige klasse, met eigen opvattingen over recht en moraal, met eigen opvattingen over de vormen van de maatschappelijke strijd, met eigen toekomst-idealën, optraden. Als zelfstandige klasse hebben de arbeiders voor haar nooit bestaan.

SOCIALISME en
DEMOCRATIE.

Wat op het ogenblik alom als drang naar het socialisme verschijnt, is in de eerste plaats de drang naar ordening van het bedrijfsleven, van productie en distributie, de drang naar planmatig beheer van de productiekrachten. Maar voor de grote massa der bevolking is socialisme toch meer dan ordening, dan organisatie van het bedrijfsleven alleen. Want hiermee behoort dan een democratisering van het maatschappelijk leven evenwijdig te lopen. Naar de mening van de grote massa is het niet voldoende, de vrijheid van de ondernemers aan banden te leggen, maar een publieke controle in de één of andere vorm, moet het beheer over het maatschappelijk leven steeds meer binnen het bereik der werkende bevolking brengen. En juist dit verlangen naar verder dóór-grijpende democratisering van de hele maatschappij droeg in belangrijke mate bij tot het verloren gaan van de arbeidersklasse als zelfstandig handelend, villend en denkend geheel.

De democratisering van het bedrijfsleven en het hele maatschappelijke leven houdt in, dat de hele arbeidende bevolking aan deze democratie deelneemt. De boeren bijv., die toch overal een wezenlijk bestanddeel van de bevolking uitmaken, behoren niet tot de arbeidersklasse, doch ze moeten evengoed in de ordening en de publieke controle betrokken worden. Dit geldt ook voor de zgn. vrije beroepen, zoals dokters, journalisten, kunstenaars. We denken hierbij ook aan het bank- en andere bureau-personeel, dat wel "loonarbeider" is, maar waar de arbeidsverhoudingen toch anders liggen dan bij de eigenlijke bedrijfsarbeiders. De technische intellectuelen zijn formeel ook loonarbeider, maar krachtens hun inkomen, hun afkomst en opvoeding en

natuurlijk ook krachtens hun positie van beheersers der arbeiders kunnen ze moeilijk tot de arbeidersklasse gerekend worden, hoewel ze zeker wel tot de arbeidende bevolking behoren.

Zo is het dus duidelijk, dat een democratische ordening van het maatschappelijk leven vooropstelt, dat al l e werkenden hun invloed kunnen doen gelden. Het is geen kwestie van de arbeidersklasse alleen, maar van de verschillende sociale lagen van de bevolking. En dus is het heel begrijpelijk, dat men op deze overweging het klassebegrip liet vallen in naam van het socialisme, terwijl men het socialisme vroeger juist op de klasse grondvestte.

HET SOCIALISME VAN
DE BEZITTENDE KLASSE.

Ook in de grote en kleine burgerij zijn tegenwoordig socialistische stromingen. Want ook hier doet zich een sterke behoefte aan ordening van het maatschappelijk leven gelden. Zo worden de grote voortrekkers van de bezittende klasse, zoals Pres. Roosevelt en zijn hersentrust, als socialisten geprezen of bestreden. Maar wie nauwkeuriger toeziet, komt al gauw tot de ontdekking, dat de bezittende klasse, vooral de zeer grote kapitalisten, wel veel voelen voor een hechtere organisatie van het hele maatschappelijke leven, maar helemaal niet voor de democratisering. Grootkapitaal en arbeidende bevolking willen beide een hechtere samenvatting van de maatschappij en daardoor lijkt het alsof ze hetzelfde willen, alsof ze naar eenzelfde doel streven. En toch verschillen die doeleinden zoveel, dat ze niet eens te vergelijken zijn. Voor de werkende bevolking is de hechtere samenvatting van het maatschappelijk leven een middel, om de onbeheerste maatschappelijke krachten of de op winst beluste kapitalisten de baas te worden.

Maar voor de bezittende klasse is de ordening van de maatschappij de noodzakelijke voorwaarde voor machtsontplooiing in de ontzaglijke strijd op de wereldmarkten. Bij de ordening gaat het voor haar om nationale en internationale bindingen en bondgenootschappen. De geordende productie is voor haar een werktuig in haar wereldpolitiek, in haar strijd om beleggingsmogelijkheden voor haar kapitalen. Het is feitelijk de voortzetting van een heel oude ontwikkelingsgang in de concurrentiestrijd. Toen het industriële kapitalisme pas ontstond, beconcurrerden vele kleine ondernemers elkaar. Langzamerhand groeide het klein-bedrijf in deze strijd tot groot-bedrijf. De kapitalisten gingen zich in de concurrentiestrijd tot machtige organisaties verbinden in trusts, in kartels, in concerns, om te trachten zoveel mogelijk een monopolie voor hun kapitalen te krijgen. En als er oorlog kwam, dwongen de groten alle kleintjes in hun dienst bij de "nationale verdediging".

We geloven niet, hier iets nieuws te berde te brengen. Iedereen weet, dat dit proces van samentrekking van het beheer over de kapitalen van anderen uit de onderlinge strijd der kapitalisten voortvloeit. Iedereen weet ook, dat economische, politieke en ook militaire conflicten ontstaan uit de onderlinge strijd om afzetmarkten, grondstofgebieden, beleggingsmogelijkheden en goedkope arbeidskrachten. Iedereen weet ook, dat het versterkte nationale bewustzijn zijn belangrijkste voedingsbodem vond in deze wereldstrijd om macht. Om in de wereldstrijd krachtig te staan, moeten de materiele en de geestelijke kracht van de hele natie te gelegener tijd in het geweer geroepen worden. **DAAROM IS HET NATIONALISME HET BELANGRIJKSTE WAPEN VAN DE BEZITTENDE KLASSE EN VERSTERKT ZE HET TOT DE**

HOOGSTE SPANNING. Het nationalisme is een werktuig van de buitenlandse politiek der bezittende klasse. Men kan ervan verzekerd zijn, dat de bezittende klasse een lelijk potje voor de arbeidende massa's te vuur heeft staan, als het nationalisme met alle middelen der moderne propaganda wordt opgevoerd. Hier ligt dan ook de verklaring, waarom de grote burgerij plotseling zo 'socialistisch' denkt. Om voor de grote kapitalen een nieuwe winstbasis vast te leggen, zijn nationale en internationale regelingen op politiek en economisch gebied noodzakelijk. En als de grote massa dat socialisme noemt, dan heeft ze daartegen geen enkel bezwaar, dan is ze zelf ook socialist. Daarmee wordt dan de betekenis van het socialisme in verschillende geestelijke stromingen van de burgerij volkomen duidelijk. Het is zo heel goed begrijpelijk, dat de Nederlandse Volksbeweging (N.V.B.) in haar "Oproep" tot personalistisch socialisme aanspoort tot "versterking van de nationale gemeenschap" en een "actieve buitenlandse politiek". Zeer juist. Die twee horen bij elkaar. Zij zijn beide wapenen van de bezittende klasse bij de strijd om de kapitaalbeleggingen.

ORDENING en OORLOG. Men meent wel eens, dat de tegenwoordige internationale kapitaalvervlechtingen de tendens hebben, de nationale grenzen geleidelijk op te lossen. Het kapitaal kent geen nationaliteit, maar is internationaal. De Allg. Elektrizitäts Gesellschaft, het Philips-concern, de grote chemische industrieën, de grote wapenconcerns de olie-concerns enz. hebben hun vertakkingen over de gehele aarde. Zij zijn dáár, waar winst te halen valt, zonder enige nationaliteit te kennen. Bij oorlogen vallen deze concerns uiteen en gaan grote kapitalen verloren. Hieruit is wel de mening ontstaan, dat de internationale kapitaals-

vervlechtingen de tendens in zich hebben, oorlogen te voorkomen en het nationalisme te temperen. Doch deze opvatting is volkomen onjuist. De internationale kapitaalvervlechting wil alleen zeggen, dat "nationale oorlogen" niet meer mogelijk zijn en dat de oorlogen alleen in grôte bondgenootschappen worden gevoerd. De internationale kapitaalvervlechting beperkt de oorlogen niet, maar voert ze op een hogere, op een meer omvattende trap. De oorlogen worden wereldoorlogen. Economische bondgenootschappen zijn da rom de voorbereiding van militaire bondgenootschappen.

Een voorbeeld van de allerlaatste tijd moge dit verduidelijken. Zoals we weten, heeft Minister van Kleffens in Parijs een verdrag tot wederzijdse economische hulpverlening gesloten met Frankrijk, België en Luxemburg. Bij een bespreking van dit verdrag schrijft "Het Parool" van 27 Maart 1945:

"Het is duidelijk, dan van Kleffens zich in Parijs nog steeds een grote reserve moest opleggen.... Het is daarom begrijpelijk, dat het te Parijs nog niet tot een militair bondgenootschap is gekomen. Na de oorlog moeten we daar naar toe. Het Economisch Verdrag, dat thans tot stand kwam, is hiervoor een uitstekend begin."

De planmatige productie, de ordening van het internationale bedrijfsleven, het samenbundelen van de internationale economische krachten heeft voor de bezittende klasse daarom geenszins de betekenis van het voorkomen van oorlogen, het voorkomen van crisissen en het voorkomen van kapitaalvernietiging, ook al is het hun bedeeling. Voor de bezittende klasse is het slechts de vorming van een nieuwe machtsformatie in de algemene strijd op de wereldmarkten, de strijd om invloedssferen, afzetgebieden, grondstoffen en goedkope arbeidskrachten. De ordening, zoals de bezittende

klasse deze doorvoert, is de ordening van de kapitalen in een nieuwe slagorde, zij het voor de "vredelievende" concurrentiestrijd, of eenvoudig voor de georganiseerde, de planmatige uitbuiting van heel bevolkingen, of voor de voorbereiding van nieuwe oorlogsbondgenootschappen. Voor de bezittende klasse is de ordening eenvoudig een economische en politieke machtsformatie voor de uitbuiting der massa's. Wat uiterlijk op socialisme lijkt, doordat planmatige productie en internationale verbinding der productiegebieden ook een socialistische eis is, heeft voor de arbeidende massa's en voor de bezittende klasse een volkomen verschillende betekenis, volkomen verschillende doeleinden.

In dit licht moeten we ook de nationale eenheidsstrevingen op alle gebieden van het maatschappelijk leven zien. Ordening van het economische leven binnen de perken van het nationale gebied, is de samenbundeling van alle economische krachten, om deze vanuit enkele centrale punten te kunnen beheersen. Rusland en Duitsland bieden hiervoor de sprekende voorbeelden. Alle nationale krachten moeten op één doel gericht worden, om ze tegelijk te kunnen inschakelen in de machtsstrijd. Da rom moet ook het denken van de bevolkingen planmatig worden gericht en zoveel mogelijk vanuit weinige centrale knooppunten worden beheerst. Eén vakbeweging moet in alle delen van de bevolkingen dezelfde vraagstukken aan de orde stellen en in dezelfde geest, nml. in die van de nationale eenheid behandelen. Eén jeugdbeweging moet op de hoofdvragen van het "nationale" leven dezelfde antwoorden geven, al mag men op onderdelen ook verschillen. Er mogen alleen opposities binnen dezelfde grondbeginselen zijn. Pers, radio en film worden allemaal vanuit dezelfde gezichtspunten gericht en in deze propaganda-symphonie mogen langs de weg van

de vrije meningsuiting wel verschillende melodieën gespeeld worden, maar het zijn tenslotte allemaal varianten van hetzelfde muziekmotief. De brute censuur, zoals we die uit vroeger dagen kenden, is hierbij niet nodig en zelfs verwerpelijk, omdat die al te grof is. De grote organen van publiciteit en van de vorming van de publieke opinie zijn allemaal stevig in handen van de "nationale" politiek. Het wil ons voorkomen, dat de bezittende klasse zich daarbij best de weelde van een vrije pers kan veroorloven, omdat langs deze weg het monopolie van de publieke meningsvorming niet te breken is. Langs de weg van de vrije pers kan dit monopolie zelfs niet worden aangetast. De omvorming van de publieke opinie, om het voelen, denken en willen van de arbeidende bevolkingen niet langer op de belangen van de bezittende klasse te richten, maar op hun eigen belangen, moet zich daarom vanuit een geheel andere richting voltrekken. We stellen ons voor, deze kwestie in het volgende nummer van ons tijdschrift te behandelen.

SAMENVATTING en UITSICHT. Nu moeten wij bovenstaande beschouwing kort samenvatten en de vooruitzichten aanstippen, die eruit voortvloeien.

Vastgesteld moet worden, dat er een algemene drang naar ordening van het economische en het maatschappelijke leven onder alle sociale lagen der bevolkingen bestaat. Deze drang is de algemene roep naar socialisme. Maar dit socialisme heeft voor de bezittende klasse een andere betekenis, andere doelen, dan voor de arbeidende bevolkingen van de verschillende landen. Voor de bezittende klasse is deze ordening een functie van haar buitenlandse machtspolitiek, zodat ze het "nationale bewustzijn" op haar uiterste spanning brengt. Daarom heeft de bezittende klasse ook geen behoefte, om deze ordening te

verbinden met een democratisering van staat en maatschappij. Daarom streeft ze naar een "sterk staatsgezag". De arbeidende bevolkingen zien de ordening en planmatige productie niet als een machtsvorming binnen de grote kapitaalgroepen, maar eenvoudig als het breidelen van de winstzucht van de ondernemers, als een beperking der machtsbevoegdheid der kapitalisten, als een controle op de kapitalistische klasse, als de meest doelmatige manier, om in de behoeften van de mensen te voorzien, als een middel, om de leiding van het maatschappelijk leven aan de bezittende klasse te ontrukken en zelf meester over eigen lot te worden.

De doeleinden verschillen dus grondig. Maar het middel, de ordening, schijnt voor beide groepen hetzelfde. Zodoende menen de arbeidende bevolkingen hier met de bezittende klasse samen te kunnen gaan en ze drukken dit uit in hun practijk van samenwerking tussen Kapitaal en Arbeid, tussen ondernemers en arbeiders. De ordening zien ze als een gemeenschappelijk belang, zelfs als gemeenschapsbelang. Zodoende worden de arbeidende massa's megezogen in de nationalistische propaganda, die de bezittende klasse met alle middelen voert. Met ontstellende duidelijkheid werd dit dezer dagen door een socialistische jeugdbonder gedemonstreerd bij het nationale vlagvertoon naar aanleiding van de bevrijding van Nederland. In Amsterdam-West zagen we de "vaderlandse driekleur", voorzien van een oranje-wimpel als symbool van het koningshuis, terwijl in de wimpel een Sovjet-ster was aangebracht, benevens de letters S.J.B. (Socialistische Jeugdbond).

Vragen we ons af, welke vooruitzichten dat alles opent, dan voorspelt het niet veel goeds. In de grond van de zaak voltrekt zich in Nederland hetzelfde, als we in 1933 in Duitsland be-

- 32 -

leefd hebben. Toen kwam onder de leuze van het nationale socialisme, waarin de arbeid en de arbeider in het middelpunt van de propaganda werden gezet, de nationale opbouw van het Derde Rijk. Het socialisme moest in de samenwerking van Kapitaal en Arbeid verwezenlijkt worden. Het algemeen belang ging zogenaamd voor eigenbelang. Er voltrok zich een "ordering" zoals we buiten Rusland nog nergens op de wereld kenden. Maar geen ordening door de arbeidende massa's, doch door de bezittende klasse. Van een inmeniging door de arbeidende bevolking was geen sprake. We noemen dat een nationaal-socialistische ordening. Het verzet van grote delen van de Duitse arbeidersklasse kon tegen de enorm geconcentreerde macht niet op, hoewel 5 miljoen Duitse arbeiders in de concentratiekampen het leven lieten. Geen enkele arbeidersklasse ter wereld kan op zulk een heftig verzet tegen het fascisme wijzen als juist de Duitse. Het heeft niet mogen baten. Het "sterke staatsgezag" was te sterk, de delen van de bevolking, die de weg van samenwerking met de bezittende klasse verder wilden volgen, waren te groot. En de hele Duitse bevolking betaalt het gelag. Verbonden met haar nationale bourgeoisie moest ze ook met deze bourgeoisie ten onder gaan.

Het is de grote vraag, of voor ons nu ons 1933 is ingezet. Dat is, of de arbeidende bevolking zich door de ordening van de bezittende klasse op slechtouw laat nemen, of dat ze er een zelfstandige politiek tegenover weet te plaatsen. De bourgeoisie maakt zich voor de grote slag gereed. De samenwerking van Kapitaal en Arbeid, die zich in het versterkte nationale bewustzijn openbaart en waarvan de samenwerking van vakbonden en regeringsinstanties de uitdrukking zijn, de samenwerking, die verschijnt in de vormen van

- 33 -

één jeugdcentrale als uitdrukking van de nationale eenheid, waar alle stands-, godsdienstige en politieke verschillen door deze eenheid overkoepeld worden, wil men ook hier tot middelpunt van de economische en politieke ontwikkeling maken. Dat wil zeggen: evenals in Duitsland wil men het lot van de arbeidende massa's aan dat van de bezittende klasse koppelen. Men wil de arbeidende massa's maken tot de bijwagen van de machts-politiek der bezittende klasse in naam van het socialisme.

Lukt dat, dan zijn de arbeidende massa's in West-Europa verloren. Ze worden dan in een volgende wereldoorlog meegesleept, of ze dat willen of niet. Want het geschiedkundige tijdperk van de wereldoorlogen is niet voorbij. Er is slechts een adempauze ingetreden als voorbereiding tot nieuwe machtsstrijd. De bezittende klasse is oorlogszuchtig. Niet omdat ze zo bloeddorstig is, maar omdat ze geen andere methoden heeft, om haar kapitalen te beveiligen. We zien het duidelijk aan de nu heersende mentaliteit. Algemeen is de roep naar "sterke mannen" en een "sterk staatsgezag", algemeen is de roep naar een krachtig leger, naar "VEILIGHEID". D.w.z. men is zich volkomen bewust, dat nieuwe strijd wacht! Maar vindt men nu anti-militaristische stromingen, zoals bij het einde van de vorige wereldoorlog? Nergens. "Veiligheid" vóór alles. Beapening vóór alles. Voorbereiding tot nieuwe strijd vóór alles.

Daarom is het nationaal-socialisme niet verslagen! Het formeert zijn troepen in de vorm van de zgn. "democratische ordening" en het gaat nu beproeven zijn zegetocht over de Westerse landen in te zetten. En de arbeidende massa's zullen daarbij het lot van hun eigen bourgeoisie delen, als ze geen eigen doelen, eigen middelen

en een eigen maatschappelijke doelstelling in de komende tijd weten te ontwikkelen. Dit is niet alleen een kwestie van de eigenlijke arbeidersklasse, de zgn. "ruwe werkers", maar evenzeer van de boeren, van de ambtenaren, van de kleine burgerij, van de intellectuelen, kortom, van de hele arbeidende bevolking. Een diepe geestelijke omvorming moet zich hier voltrekken, een omvorming, waarvan we nog pas aan het eerste begin staan. Deze geestelijke omvorming is de verandering van de publieke opinie, die tot nieuwe, tot eigen waarden moet komen, opdat de arbeidende massa's in volle eigenwaarde zelf hun lot kunnen bepalen.

Citaat uit: Panaït Istrati: "Het licht aan de Kim".

Het is nu zevenentwintig jaar geleden, dat ik in een voorstad van Braila voor de eerste maal over rechtvaardigheid hoorde spreken. Mijn stad werd toen hevig geschokt door grote volksoproeren: keer op keer vielen elevators, eerst op rails, daarna drijvend, met hun noodlottige mechanische macht op onze oude haven aan en bedreigden met de hongerdood zesduizend bootwerkers, die met hun gezinnen en nabestaanden tweederde van de bevolking van onze stad uitmaakten.

"Rechtvaardigheid!" schreeuwden 40.000 kelen.

"Technische vooruitgang!" antwoordde de burgermeester, omringd door drie compagnieën soldaten.

Ik was geen bootwerker en geen van mijn verwanten was het. Sterker, mijn moeder verdiende

zelfs haar brood met het wassen van het vuile goed van degenen, die de elevators hadden laten komen. Maar niettegenstaande dat wondde mij het antwoord van den burgermeester voor de rest van mijn leven. En daarom ging ik het oor lenen aan den socialistischen spreker, die over rechtvaardigheid sprak. Toen de bootwerkers schreeuwden: "Wij gooien de elevators in de Donau!" - zei hij: "Nee! Ten eerste omdat ze het jullie zullen beletten en je dood zullen schieten: ten tweede bereik je niets anders, dan dat er nieuwe elevators komen in de plaats van de vernielde, want dit is inderdaad de moderne techniek. Maar die techniek, die jullie nu bedreigt, moet eenmaal jullie eigendom worden en de belangen dienen van allen, die werken, zoals rechtvaardig is."

"Best!" zeiden de mannen. "We zullen de zaak maar op zijn beloop laten!"

Het werd een lange wachttijd, die nog voortduurt, in Roemenië zowel als in de rest van de wereld. Intussen moet men leven en vechten. Er zijn verscheidene manieren van leven, maar om te vechten is er maar één: die is, den tegenstander klop te geven. En mijn tegenstander was, bleef en zal blijven, die van mijn klasse, hij, die de elevators bouwt voor zijn eigen profijt, die ons uithongert en, als wij om gerechtigheid schreeuwen, ons neerschiet met mitrailleurs.

Het is nauwelijks een lustrum geleden, dertig halve tegen mijn veertigste jaar, dat ik nog hoorde tot diegenen, die uitgehongerd worden en neergeschoten. Vandaag de dag wordt ik niet meer uitgehongerd, maar neerschieten zal men mij altijd want, wat er ook gebeure na deze twist, die ik hier in ernst met mijn klasse begonnen ben, één ding is wel zeker: IK ZAL ALTIJD VUREN MIDDEN IN DE BORST OF DE RUG VAN DIEGENEN, DIE DE MENSEN UITHONGEREN OM ZE DAARNA TE LATEN

B⁵

B⁵

MEERSCHIETEN. En bevind ik mij op een dag, zoals
reeds gebeurd is, op de beminlijkste manier
gezeten aan de tafel van één dier uithongeraars-
moordenaars, dan moge hij weten, dat ik daar al-
leen ben, om er te leren, opdat ik hem beter
treffen kan!

